

CZARNOKSIĘŻNIK (130) sb m

-a- (121), -ã- (6); -a- : -ã- *KrowObr* (20 : 1), *Mącz* (3 : 3), *SkarŻyw* (20 : 1), *CzechEp* (2 : 1); o jasne.

sg *N* czarnoksiężnik (43). ◇ *G* czarnoksiężnika (14). ◇ *D* czarnoksiężnikowi (4). ◇ *A* czarnoksiężnika (21). ◇ *I* czarnoksiężnikiem (9); -em (1), -(e)m (8). ◇ *L* czarnoksiężniku (2). ◇ *V* czarnoksiężniku (2). *pl N* czarnoksiężnicy (21) [w tym: -i (1)]. ◇ *G* czarnoksiężnik(o)w (7). ◇ *D* czarnoksiężnik(o)m (2). ◇ *A* czarnoksiężniki (4). ◇ *L* czarnoksiężnikach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. Człowiek zajmujący się czarnoksięstwem, uprawiający czary, sztuki magiczne; u pisarzy reformacyjnych (szczególnie u Krowickiego) także w odniesieniu do papieży i duchownych katolickich; *magus Mącz, Cn; daemonisticus, praestigiator, pythonicus Mącz* (88) : Tedy iedni mowili iżby był czarnoksiężnik ij potąptza zákonu bożého ij żydowłkiego. *OpecŻyw* 112, 126; *OpecŻywList* C2; Indijłkiego żołwiu oko, Czarnokxiężniczy kładą gi pod ięzyk/ á thak rzeczy przyfzłe ludziem przepowiadaią *FalZioł* IV 50d, I 137a; *BielŻyw* 123; vkaście thefz gdzie z oleiu Dijabły wyganiáli iáko wy wyganiaćie y záklinacie? Izali w tey mierze Czárnokxiężnikom podobni nie iefteście *KrowObr* 82v; Thę Regułę tefz potwierdził fiodmy Grzegorz Papiefz/ ktory był Czárnokxiężnikiem/ iáko otym wálzy piárze piřzą. *KrowObr* 134; Arnolfus z Burgundyey Kánonitzą Regułę vřtáwił/ kthorą fiodmy Grzegorz Papiefz Czárnokxiężnik pochwalił y potwierdził. *KrowObr* 134, 12v, 38v, 92, 93 [3 r.], 206 (13); Gdyż ten Zoroáltes był y Philozoph/ y Ářtrolog/ y Czárnokfiężnik. *RejWiz* 125, A7, 150; *Leop Ex* 8/18, *Lev* 19/31; *BibRadz Deut* 18/11; SYłweřter wtory/ Papieř/ czárnokfiężnik/ then będąc mnichem wyřzedł s kłafztorá/ vczył fie w Hiřzpániey/ gdzye fie řłał vcżonym Doktorem *BielKron* 175v, 467; *Daemonisticus, Wiefzczy/ Czárnokxiężnik* [!] który s diyablém ma porozumienie. *Mącz* 77b, 204a, 334b; *RejAp* 27, 113v, 165v; *HistRzym* 54v [4 r.], 55, 55v [3 r.], 56 [2 r.], 56v; *RejPos* 206v; Tedy Herod vyřzřawřzy iż nářmian od Czárnokxiężnikow/ zágniewał fię bárzo *BudNT Matth* 2/16, 17; Tego czáfu ktorego w Rzymie Czárnokxiężniki poymáne karano: Bázyliuř nieiáki/ pierwřzy Czarnokxiężnik/ wmnřřzym odzieniu do Wáleryey vćiekl *SkarŻyw* 211, 35 [2 r.], 86, 171 [2 r.], 211, 600; *CzechEp* [412] *marg*, [413]; *NiemObr* 64, 177; Acz niektorzy z Doktorow řtárych te Mędrce zá czárnokxiężniki mieli *WujNT* 7, 7, *Act* 8/9, 13/6, s. 740.

W połączeniu z imieniem (4): kařz im Ianowey Papieřowey rořkazánia/ y tego Grzegorzá Czárnokxiężniká vřtawy řluchác? *KrowObr* 236, 236; Grzegorz fiodmy Hildebránd tzárnokxiężnik Pápieřz. *KrowObr* Rr3v; mam Cypryaná Czárnokxiężniká/ ktory w Czárnokxięřtwie y biáłychřłow řywoty rořćinał *SkarŻyw* 172.

Szeregi: »czarownik (a. czarownica), (i, albo, a) czarnoksiężnik« [szyk 8 : 2] (10): Thámřze iefřtze drugie kreřłanie tzyńićie řwiecá/ po trzykroć náđ oną wodá/ iákoby iácy Pogáni/ Czárnokxiężnicy/ álbo iákie tzarownice. *KrowObr* 73, 121v; *Leop Deut* 18/11; y będą fię rádřić bářłwanow řwoich/ a wiefzczkow/ czárownikow/ y czárnokfiężnikow řwoich [ad *divinos et ad pythones et ad sciolos*]. *BibRadz Is* 19/3; *Carmen significat* Czáry nieyákie/ záklęcie/ ktorego czárownice/ albo czárnokxiężnicy vřżywáją. *Mącz* 38d; *Praestigiator, Kukłars czárownik/ czárnokxiężnik/* który oczy ludzkie vmie zmamić. *Mącz* 319a; *RejAp* 180, Dd3v; *RejPos* 115; *CzechEp* 335.

»kuglarz i czarnoksiężnik« (1): Praestigiae, Zmamienie/ omamienie albo wczarowanie wzroku/ yáko kuglarze y czarnoksiężnicy czynią. *Mącz* 319a.

»mag abo czarnoksiężnik« (1): który będąc synem iednego Magá/ ábo Czárnoksiężniká/ dobrze w rzemiefle oycowskićm ćwicżonym: gdy wślyfzał o krzyżu/ wzbudziło się ferce iego/ y ogniem Duchá S. zápaliło. *SkarŻyw* 73.

»nigromantyk albo czarnoksiężnik« (2): Potem Ian Gwálburtus Florentzyk z wáłu ciemnego/ Regułę łobie nową wymyślił y Benediktową takież názwał/ którą łiodmy Grzegorz Papież nigromántyk albo tzárnoksiężnik potwierdził. *KrowObr* 134, Tt2v.

»pyton i czarnoksiężnik« (1): cżáfow lepak przełtrzeżał báwiąc się praktykárłtwem y cżárámi/ rádził się pytonow y cżárnokiężnikow [et vacabat praestigiis et fecit pythonem et sciolum] *BudBib* 2.Par 33/6.

»czarnoksiężnik, (i) wieszczek« [szyk 2 : 1] (3): *Leop Deut* 18/14; Tedy przyłzli wielczkowie cżárnoksiężnicy [genethliaci et astrologi]/ Káłdeiowie/ y gwiazdárze *BudBib Dan* 4/7 [4]; Cżart go chćiał z łzkoły wyrwáć y od nauki odwieść przez iednego Czárnoksiężniká/ y Wielczká *SkarŻyw* 470.

»czarnoksiężnik i wroźka« (1): Człowiek kthoryby łie vdał do Czárnokiężnikow y wroźek á wielczkow [ad magos et ariolos]/ á łplugáwił by łie nimi: Połtháwię twarz moię przeciwko niemu/ á wyłádzę go z połrřodku łudu moiego. *Leop Lev* 20/6.

2. n-pers (42) :

Zestawienia: »Elimas Czarnoksiężnik« (5): Elimáľľá cżárnokfyężniká łlepotá łkarał. *KromRozm III* H5v; *KrowObr* 206; Ale się im łprzećiwiáł Elymás Czárnoksiężnik [Elymas magus] (ábowiem się ták wyłkáda imię iego) (marg) Elymás Graeckie słowo, cżárowniká ábo kuglarzá znáczy. (–) *WujNT Act* 13/8, *Act* 13 arg, Yyyyy3.

»S(z)ymon (Magus) Czarnoksiężnik« (37): O Symonye cżárnokfyężniku łudźye w łámárie y teź dźyerżeli/ iż on był moc áłbo śiła Boża *KromRozm II* ł3; *KromRozm III* F3, H5v, 14; *Leop Act* 8 arg; *BielKron* 142 marg, 473; *RejZwierc* 64v; Kálwiná Serwet włwoiey łdповідzi śmiełe Mężoboycá y Symoná Czárnoksiężniká vcźnie^m zowie *WujJud* 217v, 4, 257; *ModrzBaz* 139v; *SkarJedn* 87, 347; *SkarŻyw* 279, 361, 362, 435 [2 r.], 600 [4 r.]; Od Szymoná Magufá Czárnokiężniká/ náuczył się: iż dobre vcźynki łzkodliwé łá do zbáwienia wiecznego. *ReszPrz* 39; Ten Symon cżárnoksiężnik [...] był napierwłzy haeretyk/ y óćiec włzytykich innych po łobie haeretykow *WujNT* 430, 103, *Act* 8 arg, s. 430 marg, 510, 511 (13).

Synonimy: 1. astrolog, astronom, czarodziejca, czarodziejnik, czarownik, gadacz, guśnik, gwiazdárz, kuglarz, mag, mაცაcz, malefik, nigromantyk, praktykarz, pyton, wieszczek, wieszcz, wroźek, zaklinaciel, zwodnik.